

Proletariatets demokratiske diktatur

Taler

Tron Øgrim

Sted

Studentersamfunnet, Oslo

1 Kamerater, venner!

For et par uker siden kom en kar bort til meg etter en debatt her i Studentersamfundet. Han anklaget oss marxist-leninister for å legge for stor
5 vekt på krangel om teoretiske spørsmål. Denne fyren mente at hovedsaka nå er å få samla alle progressive til kamp om konkrete saker, og få gjort noe praktisk.

Dette synspunktet er det sikkert mange som deler, og det representerer i og for seg en sympatisk oppfatning. Det er et uttrykk for et positivt ønske om å
10 komme videre, komme i angrepsposisjon, rykke fram. Men det er likevel feilaktig å tro at vi av den grunn må unngå teoretisk debatt. De siste års radikale oppbrudd har ført til at mange mennesker så å si har «rykket opp røttene sine». De er på marsj mot venstre, mot noe nytt. Til nå har ikke dette oppbruddet i sin helhet konsolidert seg i noen ny form. Mange har brutt med det gamle, men er
15 usikre på hvordan det nye skal se ut.

Og nettopp i en sånn situasjon blir den teoretiske debatten svært viktig. Svære teoretiske diskusjoner flammer opp: om spørsmål som revolusjonen, om hvilke
20 former overgangen til sosialismen kan ta, om revisjonismen, om partiet. Uten denne diskusjonen blir avklaring - og dermed samling og slagkraft - en umulighet.

Jeg vil hevde at spørsmålet om proletariatets diktatur nettopp er et område der avklaring er viktig for vår kamp i Norge nå. Vi som bygger på marxismen-
25 leninismen-Mao Tsetungs tenkning hevder at arbeiderklassen umulig kan skape sosialismen uten ved hjelp av proletariatets demokratiske diktatur. Samtidig finnes det forskjellige bevegelser og politikere som sier seg å representere såkalt «sosialisme», som samtidig avviser det marxist-leninistene sier.

Krustsjov, en kjent russer som var like mislykket både som kunstkritiker, jordbruksekspert og politiker, syntes at proletariatets diktatur var så formastelig at han fikk en sovjetisk partikongress til å gjøre vedtak om at det var avskaffet. I stedet skulle Sovjet være «hele folkets stat». Men i virkeligheten var sovjetstaten
35 blitt et redskap for ham og andre byråkrater som levde fett på folkets bekostning.

Også her i landet har proletariatets diktatur arge motstandere. I kampene som førte til splittelsen mellom SF og SUF(m-l) på SFs landsmøte våren 1969, blei
40 proletariatets diktatur etter hvert et sentralt kampspørsmål. Et uttrykk for det var et forslag til landsmøtevedtak som blei laga av en del ledende SF-folk med Gustavsen i spissen. Der sto det noe sånt som at ingen tilhenger av diktatur i noen som helst form kunne være medlem av SF - underforstått at SF-ledelsen mente de ikke kunne stå i samme parti som tilhengere av proletariatets diktatur.
45 (Like før landsmøtet, da det var sikkert at splittelsen kom uansett, blei dette forslaget trukket tilbake.)

Dette spørsmålet har altså fått dagsaktuell betydning også for oss her i Norge. I noen situasjoner har det vist seg å avgjøre hvem vi skiller oss fra og hvem vi står
50 sammen med. Er vi uenige om det, kan vi nok likevel stå sammen i fronten, men vi kan vanskelig stå i samme parti. Det kan altså bety splittelse. Jeg skal forsøke å vise at enighet om proletariatets diktatur også kan legge et svært godt grunnlag for samlet aksjon.

Jeg skal ikke forsøke å behandle dette emnet allsidig - det ville bli veldig omfattende. I stedet tar jeg utgangspunkt i den aktuelle debatten. Derfor er det mye som ikke blir berørt her - noen fullstendig innføring i emnet er det ikke
55 snakk om. De som ønsker mer kunnskaper vil jeg henvise til den marxist-leninistiske litteraturen, og spesielt til Marx: Pariskommunen - Lenin: Staten og Revolusjonen - Mao Tsetung: (bl.a.) Om folkets Demokratiske Diktatur og Om
60 Den Riktige Løsningen av Motsigelser i Folket. (se også etterordet til denne utgaven.)

Jeg vil begynne med et forsøk på å definere begrepene. Det er ingen vits i at vi
65 snakker forbi hverandre fordi vi ikke forstår hva den andre parten mener.

Hva er demokrati? Er ikke demokrati det samme som talefrihet, møtefrihet, organisasjonsfrihet osv.? Nei, dette er ikke i seg sjøl demokrati. Alle disse

70 frihetene er nødvendig for at demokratiet skal kunne fungere. Men demokrati betyr både noe annet og noe mer.

Demokratia er et gresk ord som betyr folkestyre. Demokrati kan derfor bare bety at folket sjøl har makta og styrer politikken utfra sine interesser. Om folk
75 har visse friheter, så betyr det altså ikke i seg sjøl at det hersker demokrati - dersom folket ikke samtidig styrer. Visse meget begrensede former for organisasjons- og ytringsfrihet finnes sjøl i de delene av Vietnam som er under fascistisk okkupasjon. Likevel er folket der slaver for amerikanerne.

80 Hva er diktatur? Er ikke det noe som har med piggtråd, torturkamre og konsentrasjonsleire å gjøre? Her må dere være klar over at vi marxist-leninister hevder at alle klassesamfunn er diktaturer.

Et samfunn er et diktatur når en klasse sitter inne med makta og bestemmer
85 politikken - dikterer den - i samsvar med sine interesser. Så lenge en klasse på egenhånd dikterer politikken, hersker denne klassens diktatur - uansett om andre klasser har visse rettigheter og friheter.

I alle klassesamfunn før sosialismen, består diktaturet i at et lite mindretall
90 undertrykker og utbytter folket. Overklassen har herredømme over produksjonsmidlene og utnytter det som blir produsert til sin egen fordel. For å bevare denne tingenes tilstand bygger overklassen opp et undertrykkelsesapparat, staten. Den viktigste delen av dette undertrykkelsesapparatet er militæret, videre de andre delene av voldsapparatet
95 som politi, fengsler osv.

Dersom folket ønsker å forandre tingenes tilstand, så faller overklassen alltid i ytterste konsekvens tilbake på militærapparatet.

100 I dag er det storborgerskapet - monopolkapitalen - som styrer politikken gjennom staten. Det gjelder sjøl i et formelt borgerlig-demokratisk land, sånn som Norge. Her kan folk riktignok stemme, men det er monopolkapitalen som bestemmer.

105 I bunn og grunn er altså også Norge et diktatur. Formene kan skifte fra f.eks. Norge til Hellas. Vi foretrekker sjølsagt også at folket har en del (temmelig begrensede!) borgerlig-demokratiske friheter slik som en viss talefrihet, noe

organisasjonsfrihet, en snev av streikefrihet osv. Kort sagt, vi foretrekker den norske formen framfor den greske. Men det faktum at monopolkapitalen - ikke folket - bestemmer, dikterer politikken, det har Norge til felles med Hellas. At folket har enkelte friheter betyr ikke at det har makta. Talefrihet kan vi f.eks. ha i ei fengselcelle, men det hindrer ikke at en fange er ufri og maktesløs.

I Norge og Hellas har monopolkapitalen makta over folket fordi den hersker over hæren og voldsapparatet.

Kjernen i den revolusjonære bevegelsens tese, formulert av Mao Tsetung, er at politisk makt gror ut av geværløpet. Monopolkapitalens makt, hviler i ytterste konsekvens på dens herredømme over geværet, over militærapparatet. Derfor veltes et borgerlig diktatur ikke av vakre ønsker. Ord duger ikke mot de geværkuler klassefienden vil bruke mot oss - folket - den dagen vi ønsker å forandre forholdene. Skal folket kunne ta makta, må det bygge sitt eget voldsapparat, en hær sterkere enn monopolkapitalens hær. Det må, om nødvendig, gjennom væpnet kamp bryte ned monopolkapitalens voldsapparat, oppløse dens stat og opprette sitt eget herredømme.

Folket må altså gjøre seg klar til væpnet revolusjon. Hvordan denne revolusjonen blir - fredelig eller krigersk, blodig eller ublodig - avgjøres av styrkeforholdet før og under revolusjonen, av hvor sterkt det arbeidende folket står og hvor sterkt klassefienden står. Egentlig avgjøres det av om monopolene og imperialistene vil tillate folket å skape sin egen framtid, eller om de vil hindre det ved hjelp av mord og brann. Altså er vi egentlig naive om vi rekner med noe annet enn blodig kamp.

Men når folket har reist seg, vil det også ha behov for sitt eget klassediktatur. Revolusjonen utsletter nemlig ikke med ett slag alle rester av gamle klasser. De gamle utbytterklassene eksisterer fortsatt sjøl om de ikke lenger har makta. I lang tid etter at folket har tatt fra dem herredømme over produksjonsmidlene vil det fortsatt finnes borgerlig tenkning, det vil fortsatt finnes ideer om at det er fint å strebe seg oppover og «bli til noe» på bekostning av andre, og det vil finnes forhenværende kapitalister og andre overklassefolk som vil drømme om å få tilbake forholdene fra «de gode gamle dager». Dersom slike folk kan finne maktmidler - innenlands eller utenlands - vil de søke å velte sosialismen, å styrte proletarietets stat og folkets stat.

Derfor må også folket skape seg sitt diktatur. Proletariatet er den største, viktigste og politisk ledende delen av folket. Proletar betyr egentlig eiendomsløs - dvs. en som ikke lever av sin eiendom, men av å selge sin arbeidskraft til andre. (En proletar kan altså godt «eie» et kjøleskap, fjernsynsapparat eller en bil.) Proletariatet utgjør i 1970 over 70 % av Norges befolkning. Proletariatet og de andre arbeidende laga - arbeidende bønder, fiskere med egen båt osv. - må sikre seg at de bestemmer politikken helt og fullt i like stor grad som de tidligere herskerklassene gjorde det. Proletariatet må skape et diktatur over de tidligere utbytterklassene og over alle tendenser til å skape nye utbytterklasser.

Proletariatet må skape et voldsapparat som kan settes inn mot alle forsøk på å velte folkemakta med vold: en arbeiderhær. Den gamle staten er bygd opp med sikte på å tjene monopolkapitalen og ikke folket. Den er i bunn og grunn en snylterstat og må oppløses. Et nytt, folkelig statsapparat må opprettes - fritt for byråkratisme, for privilegier og for alle slags snuskete statshemmeligheter som borgerskapet skjuler seg bak når det svindles med folket pengemidler.

Det folket oppretter etter revolusjonen er altså også et diktatur. En herskende klasse undertrykker de klassene som er fiendtlige til tingenes tilstand. Men i motsetning til alle tidligere klasses diktaturer er dette ikke et diktatur av utbyttere. Tvert imot: Det vil dreie seg om det store flertallets diktatur over det lille mindretallet av utbyttere. Derfor sier vi det er et demokratisk diktatur - et diktatur som betyr folkestyre.

Vi marxist-leninister mener at i dagens Norge finnes bare to muligheter:

Monopolkapitalens diktatur og kapitalisme, eller proletariatets diktatur og sosialisme.

Monopolkapitalens diktatur har vi i dag. Vi veit hva det betyr. Det betyr at monopolkapitalen eier fabrikkene og de andre produksjonsmidlene, og bruker dem til sin egen fordel - og til folkets ulempe. De undertrykker oss - folket - så vi skal finne oss i det.

Proletariatets diktatur betyr at folket eier fabrikkene og de andre produksjonsmidlene, og bruker dem til sin egen fordel. Det er sjølsagt til ulempe for kapitalistene, fordi de ikke lengre får profitten sin og et liv i luksus og latskap. Folket undertrykker dem - kapitalistene - så de skal finne seg i det.

La oss kort se på om det kan finnes noen annen mulighet - noe mellomstandpunkt. Kanskje kan det finnes en sosialistisk stat der folket har makta over produksjonsmidlene og styrer politikken samtidig som folket ikke undertrykker kapitalistene? Med andre ord: Sosialisme uten proletariats diktatur. En slik mulighet må finnes dersom f.eks. Krustsjov og SF-ledelsen virkelig skal kunne være sosialister. Ettersom disse «sosialistene» samtidig tar avstand fra «alle former for diktatur».

195

Kan historien fortelle om en stat som har gjennomført sosialismen, uten samtidig å undertrykke kapitalistene?

I gamle dager sa sosialdemokratene i alle land akkurat det samme som SF sier i dag. De skulle komme til makta gjennom valg under kapitalismen. Så skulle de begynne å gjennomføre sosialismen etter hvert. Men når de kommer til makta, kan situasjonen alltid sammenfattes slik: et mer eller mindre «sosialistisk» hode blir satt løst oppå en gjennom borgerlig kropp (dvs. en sosialdemokratisk regjering sitter på toppen av et borgerlig statsapparat). Når dette inntreffer, skjer alltid ett av to:

205

Enten kommer det «sosialistiske» regjerings-hodet med tiltak som monopolkapitalen føler som en trusel. Da går det som det gikk med Hornsruds regjering i 1928: Da viser kapitalen at den er statskroppens virkelige hersker, som bare behøver å knipse for å få regjerings-hodet til å vippe av.

210

Hornsruds regjering var på forhånd lovet stortingsflertall fra Venstre. Men den falt i løpet av 14 dager fordi de store bankene begynte å sende penger ut av landet og true med å lage økonomisk krise. - Og hadde ikke økonomiske maktmidler vært nok, så behersket reaksjonen likevel hæren. En borgerlig klassehær som bare er bygd opp for å kjempe mot folket endrer ikke farge sjøl om «sosialister» kommer i regjeringa. - Slik er altså det ene alternativet.

215

Det andre alternativet er at «sosialistene» helt klart ikke truer det bestående maktapparatet. Og da blir det kvasisosialistiske regjerings-hodet ganske enkelt sittende som administrator av monopolkapitalens diktatur. De gamle formene for utbytting og undertrykking fortsetter uforandret.

220

Historien viser oss altså at det ikke finnes noe alternativ til enten proletariats

diktatur eller overklassens diktatur. De såkalte «mellomformene» vi finner eksempler på, viser seg ved nærmere gransking alltid å høre til den ene eller den andre typen av klassesdiktaturer.

- 230 Vi skal se litt nærmere på definisjonen av proletariatets diktatur slik vi kan utlede det bl.a. av Mao Tsetungs kjente artikkel om «Den korrekte løsning av motsigelser i folket».

- 235 Mao sier at det er to grunnleggende typer av motsigelser i samfunnet. Den ene typen er motsigelsen mellom det arbeidende folket og de som ikke vil arbeide, men vil nyte fruktene av andres arbeid. Det kaller han motsigelsen mellom folket og fienden. Fienden ønsker å utbytte oss - folket - og vi ønsker sjølsagt å hindre dem i det. Denne motsigelsen kan ikke løses i fred og vennskap, men bare gjennom kamp: klassekamp - f.eks. streikekamp - og når det gjelder statsmakta
240 gjennom revolusjon. For vi kan aldri overtale bedriftsherrene og bankfyrstene til å gi fra seg industrien til arbeidsfolk, og bedriftsherrene kan heller ikke i det lange løp klare å overtale arbeidsfolk til å tru at alt er best som det er.

- Etter at proletariatet har opprettet sitt herredømme, må denne motsigelsen
245 fortsatt løses gjennom kamp. I dette tilfellet betyr det at arbeiderklassen sjøl tar over kapitaleiendommene og undertrykker de tidligere monopolkapitalistene, oppretter et diktatur over dem. Dersom tidligere monopolborgere prøver å skape organisasjoner med sikte på å gjenskape kapitalismen, så blir de forbudt, oppløst. Dersom de prøver å samle våpen og gå til kamp for å styrte sosialismen
250 med mord og brann, så blir de sjøl nedkjempet, om nødvendig skutt.

- På den andre sida finnes det også en annen type motsigelse: innen det arbeidende folket sjøl. Det vil finnes meningsforskjeller. Arbeidsfolk kan også ha forskjellige borgerlige ideer fortsatt. Du kan ha arbeidende mennesker som ikke
255 direkte hører til proletariatet - små eiendomsbesittere, småhandlende, sjølstendige intellektuelle osv. - som er mer usikre og vaklende når det gjelder å bygge sosialismen enn arbeiderklassen.

- Men alle disse forskjellige gruppene har egentlig felles interesse av sosialismen.
260 Meningsforskjellene mellom dem grunner seg i ytterste konsekvens på misforståelser, eller er i hvert fall av midlertidig karakter. Derfor kan de løses gjennom den demokratiske metoden med diskusjon.

265 Det betyr at proletariatets diktatur også samtidig er demokrati for folket. Dette demokratiet står ikke i motsetning til diktaturet over folkets fiender, tvert imot, det er avhengig av det. Og som jeg vil komme tilbake til seinere, er dette demokratiet langt videre enn det borgerlige formaldemokratiet, slik vi kjenner det f.eks. fra Norge i dag.

270

Når vi er kommet så langt er det på tide å ta opp en del motforestillinger som folk vanligvis har.

275 Marxist-leninistene hevder at det første eksemplet på et proletarisk diktatur er Paris-kommunen i 1871, og det første eksemplet på et proletarisk diktatur som har bestått i lengre tid, er Sovjetunionen. Mot det vil noen heve at i Sovjetunionen fantes intet virkelig folkets diktatur og intet demokrati for folket. Det dreide seg om partiets diktatur over folket - noen sier tilmed at én enkelt mann utøvde diktatur over folket: først Lenin, så Stalin.

280

Jeg skal forsøke å vise hvorfor denne oppfatninga ikke kan være riktig. For det første fordi historien ikke kjenner til at noe menneske kan herske alene. Enhver leder hersker fordi hans herredømme svarer til en eller annen klasses interesser.

285 Hitler f.eks., hersket ikke fordi han var så stor og sterk at han personlig kunne underkue det tyske folket. Han hersket fordi politikken hans var i de tyske monopolkapitalistenes interesse. Derfor tillot de ham å dirigere staten og politikken på sine egne vegne. Den som hevder at politiske ledere kan herske alene og uten støtte av noen klasse i samfunnet, ja, den blåser sannelig også
290 lederne opp til overmenneskelige proporsjoner, til minst halvguder.

Påstanden at Lenin eller Stalin hersket, er derfor uinteressant og løser ingen problemer. Spørsmålet er: Hvilken klasse hersket de på vegne av? Noen vil si: partiet. Partiet var en klasse.

295

Jaså, var det det? Kan det altså påvises at partiet som sosialt skikt skilte seg ut fra andre lag i samfunnet? Sto partiet i et eget forhold til produksjonsmidlene? Kunne partiet f.eks. skaffe sine medlemmer spesielle fordeler, sørge for at de fikk større andel av produksjonen osv.?

300

Svaret er igjen nei. Riktignok fantes det klasser i Sovjetunionen på Lenins og Stalins tid. Etter oktoberrevolusjonen fantes fortsatt rester av gamle

utbytterklasser. I den såkalte NEP-perioden i 20-åra fantes det fri
305 kapitalakkumulasjon innafor visse områder - det utvikla mindre kapitalister,
storbønder på landsbygda osv.

Men slapp disse folka inn i partiet? Nei! Disse folka blei skarpt bekjempet av
partiet. Denne typen klasser gikk også stort sett tilbake hele denne tidsepoken.

310

I begynnelsen hadde partifolka heller ikke privilegier av betydning. Gjennom
20-åra var det meget stor lønnslikhet i staten og den statseide industrien i
Sovjetunionen.

315 Sammen med den kraftige industrialiseringa i 30-åra, greip man også i
overdreven grad til bruk av økte lønnsforskjeller for å stimulere produksjonen.
Historien har vist at det var feilaktig, fordi det stimulerte ideen om at man skal
jobbe for å mele sin egen kake i stedet for å jobbe for folkets beste. Dette
stimulerte utviklinga av strebing og nye privilegerte lag. I dag har disse laga
320 utviklet seg til en byråkrat-kapitalistisk herskerklasse som har tatt all makt i
Sovjet.

Men undersøker vi sovjet-historien finner vi at privilegiene og lønnsforskjellene
som blei utvikla i løpet av 30-åra, ikke kom først til partiets folk. Rekkefølgen
325 var slik: først fagarbeidere, så industriledere, høyere funksjonærer, høyere
offiserer, intellektuelle osv., og til slutt, særlig etter 1935, begynte de å gjøre seg
gjeldende for partifolk. Dette er en merkelig herskende klasse, som skaper
fordeler for andre før den skaffer seg disse fordelene sjøl!

330 Utviklinga at et privilegert skikt førte til drømmer om at dette laget kunne bli en
herskerklasse. Sjølsagt førte denne utviklinga i retning av en ny overklasse også
til at folk som sto fiendtlige til arbeiderklassen kom inn i partiet. Men det gir
ikke noe grunnlag for å si at partiet på denne tida entydig eller med noen stor del
tilhørte noen klasser som var fiendtlige mot folket.

335

Påstanden om partiet som egen klasse holder altså ikke om vi undersøker
historien. Partiet må altså herske på vegne av en eller annen klasse. Og det må
være den klassen som det store flertallet av partimedlemmene hørte til:
arbeiderklassen.

340

La oss videre undersøke om det faktisk hersket både diktatur over folkets fiender

og demokrati for folket på Lenins og Stalins tid.

345 At de gamle herskende klassene, NEP-mennene osv. ble undertrykt, det vil vel ingen benekte, så jeg skal ikke komme særlig inn på det. Vi skal i stedet se på om forskjellige meninger i folket ble tålt på denne tida. Med andre ord: Ble motsigelser i folket løst gjennom metoden med kritikk og diskusjon?

350 La oss begynne med oktoberrevolusjonen. Som alle veit var den ledet av bolsjevikpartiet. Men bolsjevikene var ikke det eneste partiet som deltok i den revolusjonære bevegelsen. En rekke partier satt i bolsjevikenes første revolusjonsregjering. La oss som typisk eksempel velge det største av disse partiene: de venstresosialrevolusjonære, det store bondepartiet.

355 Dette partiet støttet oktoberrevolusjonen. Snart etter splittet det seg opp i forskjellige grupper. De fleste av disse gruppene sluttet etter hvert opp om bolsjevikene.

360 Den gjenværende «harde kjernen» i partiet kom etter hvert til å ha følge av bare et lite mindretall av de tidligere medlemmene. Partiet ble mer og mer fiendtlig mot sovjetregjeringa. Men partiet var legalt inntil det organiserte væpna opprør mot sovjetmakta. I en slik situasjon kunne dette partiet ikke lengre sies å representere meningsforskjeller i folket: Det sto sammen med fienden og sloss med våpen mot folkemakta. Først da ble partiet forbudt.

La oss også ta et eksempel fra den politiske kampen i Sovjet seinere i 20-åra. Da fantes en rekke politiske synspunkter som var forskjellig fra kommunistpartiets. Som den mest typiske, la oss se på trotskismen.

370 I denne tida representerte trotskismen en betydelig mindretallsstrømning i den sovjetiske arbeiderklassen. Er det sant at den da ble undertrykt med voldsmidler? Nei, det ble den faktisk ikke. De som ikke tror det jeg sier, kan lese Trotskis egen sjølbibliografi. Den heter «Mitt Liv» og er utgitt på norsk.

375 I den går det fram for det første det allment kjente faktum at trotskistene fikk delta på tre partikongresser og agere fullstendig fritt der, videre at trotskistene utga egne presseorganer, holdt egne offentlige møter, arrangerte gatedemonstrasjoner, at de hadde sitt eget organisasjonsnett over hele
380 Sovjetunionen osv. Først på slutten av 20-åra, da trotskistene var blitt helt isolert

385 fra den sovjetiske arbeiderklassen, da trotskistene var blitt nedstemt ved
overveldende flertall i uravstemning i partiet og trotskismen som politisk
tendens i arbeiderklassen var død - først da ble trotskismen undertrykt og
forbudt. Og som vi skal se, viste det seg at det var meget gode grunner for det.

390 Men vi ser at så lenge slike ideer eksisterte som motsigelser i folket i
Sovjetunionen så ble motsigelsene i denne tida også i hovedsak løst gjennom
metoden med diskusjon. Det var mulig å ha og diskutere andre ideer enn
partiets.

395 Hva da med utrenskningene i Sovjet i 30-åra? Var ikke de et eksempel på at
proletariatets diktatur i praksis ble til diktatur over folket? Ble ikke folket
undertrykt under utrenskningene?

Jeg skal for det første forsøke å vise at utrenskningene i hovedsak rammet
klassefienden. Derfor var de i hovedsak i folkets interesse og representerte
proletariatets diktatur.

400 For det andre at det haket feil ved disse utrenskningene. Men de kan ikke lastes
proletariatets diktatur. Hovedfeilen var tvert imot at proletariatets diktatur ikke
eksisterte i stor nok grad, ikke hersket uinnskrenket på alle områder i
Sovjetunionen på denne tida.

405 Utrenskningene rammet flest folk med trotskistiske synspunkter. La oss derfor
se på hva trotskismen som politisk bevegelse sto for i 30-åra.

410 For å unngå ørkesløs diskusjon av typen «alle de gamle bolsjevikene som var
tiltalt, løy etter manuskripter som var skrevet av Stalin», skal jeg unngå
henvisning til bevismateriale fra prosessene. I stedet skal jeg henvise til kilder fra
vesten, bl.a. den trotskistiske litteraturen, som sjøl ikke den mest vanvittige
antikommunist skal kunne hevde er «forfalsket av Stalin».

415 I dag er trotskismen alt mulig rart. Det finnes minst 4 - «4-internasjoner» - det
er det jo en viss poetisk rettferdighet i! («4-internasjonale»: Trotskis
internasjonale organisasjon). I 30-åra derimot var trotskismen en internasjonalt
organisert bevegelse ledet av Leo Trotski sjøl. Og de trotskistiske
organisasjonenes viktigste planke på slutten av 30-åra var kamp mot den
antifascistiske enhetsfronten.

På denne tida var Hitler og Mussolini på frammarsj. Det var viktig å samle alle arbeiderklassens krefter mot fascismen, uansett meningsforskjeller. Trotskistene framstilte seg som en gruppe innafor arbeiderbevegelsen, og snakket samtidig om at denne samlingen mot fascismen var «høyreopportunisme». Slik kunne de gi enkelte sekterister et påskudd, hyllet i «marxistiske» fraser, til å ikke slutte opp om enhetsfronten mot fascismen.

Slik splittet trotskistene kampen mot fascismen og ble i praksis støttespillere for den. Vi kan se det av det trotskistene publiserte i vesten. Et eksempel: Etter at Leo Trotski kom til USA, tjente han store penger på å selge artikler til den pro-nazistiske aviskjeden til Hearst.

Se på eksemplene fra de nordiske landa! Konsekvensene av trotskistenes linje var at de havnet i fascistenes armer - de ble medlemmer av quislingorganisasjonene! Håkon Meyer, ledende trotskist etter Leo Trotskis besøk i Norge, forhandlet seg rett inn i NS i 1940. Alle som gidder å undersøke kan lett få greie på det! De danske trotskistene var «nøytrale» under okkupasjonen og gikk under hele krigen mot motstand mot nazismen. I Sverige arbeidet trotskistene alt i 1938 innafor det såkalte «Sveriges sosialistiske parti», en pro-nazistisk gruppe som skiftet navn, da det ble bevist at den fikk pengestøtte fra Gestapo.

Eksempler fra hele verden viser det samme samarbeidet med fascistene. Materialet er for stort til at vi kan gjennomgå det i detalj her.

Betyr dette at det store flertallet av folk som anså seg som trotskister i denne tida støttet fascismen? Sjølsagt ikke! Mange av trotskistorganisasjonenes medlemmer var ærlige mennesker som ønsket å kjempe mot nazismen. Det bevises bl.a. av at de norske trotskistene nesten fulltallig vendte ryggen til Håkon Meyer da han gikk inn i NS. Men at lederne i praksis tjente fascismen kan ingen som virkelig har studert historien tvile på.

Russerne hevdet at de store utrenskningene rettet seg mot en trotskistisk bevegelse som i praksis hadde gått i fascismens tjeneste. Dette svarer til trotskistenes politikk i vesten på denne tida, noe som lett kan dokumenteres. Anklagene ble også godtatt av velinformerte vestlige diplomater og journalister i Moskva. Tyder ikke det på at anklagene var berettiget?

460 Hvem ble rammet av utrenskningene? Hvilke klasser og lag? Var det de breie folkemassene? Ble 15 millioner eller flere drept? Dette og mer til blir påstått bl.a. i en bok av en engelsk anti-kommunist ved navn Conquest som blir mye sitert i borgerpressa som «vitenskapelig autoritet på stalintida».

465 Slike påstander holder ikke vann. Dette er bl.a. påvist av Bo Gustavsson. Han har pekt på at hvem som helst som leser befolkningsstatistikk ved sjølsyn oppdager at en slik enorm andel av sovjets befolkning ikke forsvant i denne tida. I Sovjet under den 2. verdenskrig ble noe under 15 millioner mennesker drept på 4 år. Da sto befolkninga stille. I 1936 til 1939 skulle altså 15 millioner være
470 drept. Likevel økte befolkninga usedvanlig kraftig! Påstandene om massedrap er ganske enkelt vanvittige ut fra studier av de historiske fakta. (Gustavssons dokumentasjon er gjengitt i heftet: «Materiale til spørsmålet om Stalin», Oktober 1972).

475 En gjennomgang av dommene viser at det ikke var vanlige folk som ble rammet. Tvert imot var det de privilegerte lagene med høyest lønner: en del intellektuelle, høyere funksjonærer i staten og industrien, høyere offiserer, noen partiledere. Vi ser altså at det som kommer i veien for utrenskningene er røttene til den nye byråkrat-kapitalistiske klassen. Disse folka var skrivekyndige, de hadde
480 kontakter med utlandet osv. Sjølsagt framstilte de det som om verden holdt på å rase sammen. Det var akkurat like riktig som da den franske revolusjonen i 1790-åra forfulgte aristokratene, og de adelige flyktningene forklarte England at «hele Frankrike ble guillotinet».

485 Men sovjetfolkets følelser finner vi ikke gjengitt i Ilja Ehrenburgs skrekkfylte memoarer. Vi kan i stedet finne dem f.eks. i et illegalt sovjetisk dokument: Program for Sovjetunionens revolusjonære kommunister (bolsjevikene). Det er utgitt av revolusjonære kommunister som forfølges i dagens Sovjet. De har ingen grunn til å skjønne Stalins og SUKPs gamle feil.

490 Sitat: «Fra samfunnsmessig synspunkt rettet forfølgelsene i 1937 seg mot et ganske spesielt hold. De rettet seg mot det eksisterende byråkratiske apparatet, mot restene av de utbyttede klassene og mot en del av de intellektuelle. Det er jo klart hvorfor akkurat disse skikt angriper «personkultusen», og hvorfor våre
495 arbeidermasser manifesterer en slik, fra opportunistisk synsvinkel, uforståelig tilgivenhet overfor kamerat Stalins minne.» Videre: «Folket hadde til og med tidligere syntes at byråkratene burde knuses. Og dette gir de ikke slipp på i dag

500 heller. Følgelig kjenner folket at Stalin er deres mann, at han representerer folket.» Vår undersøkelse viser altså at utrenskningene ikke var rettet mot folket, men mot borgerlig ideologi og mot borgerlige lag og klasser.

Hva var feilen med utrenskningene?

505 Nettopp det at de på grunn av metodene som ble brukt ikke var dyptgripende nok. Man kom til å angripe symptomene og ikke de underliggende årsakene.

Hvilket klassegrunnlag får folk som lever under sosialismen til å ta et slikt ekstremt standpunkt som å i praksis støtte fascismen, og tilmed i noen tilfeller bli nazi-agenter? Dette spørsmålet kom ikke opp under prosessene.

515 Sjølsagt gror det ut av et borgerlig klassestandpunkt. Sjølsagt kan slike ideer bare ha opphav i borgerlige lag. Men dette problemet ble ikke forstått. Derfor kjempet man bare mot symptomene, men rykket ikke opp røttene til det som skulle bli den byråkrat-kapitalistiske klassen.

Redskapet kampen ble ført med var statsapparatet. Men nettopp i statsapparatet satt jo også representanter for byråkratiet og skulle forfølge seg sjøl. Sjølsagt kom også prosessene til å bære en del preg av det. Delvis ble en del uskyldige rammet, delvis gikk folk fri som skulle ha vært tatt.

525 Krustsjov er et godt eksempel. Under prosessene var han entusiastisk leder i Moskva. Han holdt en svær tale der han skrek at hoder skulle knuses. Men under den 20. partikongressen i 1956 gråt han krokodilletårer over prosessene og sa at ikke en eneste som var blitt rammet var skyldig! Dette fra en som sjøl hadde deltatt i utrenkinga! Å sette folk som Krustsjov til å utrydde borgerlige tendenser, det var sjølsagt å sette bukken til å passe havresekken.

530 De borgerlige tendensene fikk et fryktelig tilbakeslag. Femtekolonnen som fascistene stolte på ble trengt tilbake før verdenskrigen brøt ut. Det var sjølsagt bedre enn at ingenting ble gjort. Men samtidig ble ikke grunnlaget for de borgerlige tendensene utryddet. På lengre sikt fikk de sjansen til å komme sterkere tilbake. Det var utrenskningenes store feil.

535 Men er dette en feil ved proletariatets diktatur? Nei! Det var jo nettopp framveksten av borgerlige tendenser i form av kimen til en byråkrat-kapitalistisk

klasse som svekket utrenskningene! Med andre ord: Proletariatets diktatur, arbeiderklassens egen kontroll over utviklinga, var til en viss grad svekket. Det
540 var feilen ved prosessene: mangelen på proletariatets diktatur overalt og på alle områder!

Hva skilte Stalin fra Krustsjov?

545 Byråkrat-kapitalismens diktatur hersker i dagens Sovjet. Men byråkrat-borgerskapet var under utvikling alt mens Stalin levde. Noen sier av den grunn at det var den samme klassen som hadde makta under Stalin også: Stalins styre var også borgerskapets diktatur.

550 Tida tillater bare at vi kort går inn på de viktigste områdene for å vise skilnadene.

La oss for det første se på det grunnleggende skillet i hvem som hadde herredømmet over produktivkreftene, over økonomien.

555

Et grunnleggende trekk ved sosialismen er at økonomien styres ikke ut fra hva som er lønnsomt for den enkelte bedrift, men hva som er lønnsomt for samfunnet som helhet. F.eks. kan det være lønnsomt for den enkelte bedrift å
560 dumpe giftig avfall i ei elv for på den måten å spare dyre renseanlegg. Men for samfunnet som helhet er dette økonomisk ulønnsomt: Naturressurser blir ødelagt, folk blir sjuke osv. På samme måte kan det være ulønnsomt for en enkelt kapitalist å opprettholde industri i et utkantområde, sjøl om denne industrien ikke nødvendigvis går med underskudd. Saka er bare den at ved å trekke ut pengene for å investere dem i et mer lønnsomt firma, kan kapitalistene
565 få pengene sine fortere igjen. Under sosialismen, derimot, kan det være mest lønnsomt for samfunnet som helhet å opprettholde denne industrien, både for å sikre tilførselen av råstoff til annen industri, for å opprettholde en jamt spredt bosetning og av andre grunner.

570 Derfor drives også en sosialistisk økonomi ut fra en helhetlig plan. De enkelte bedriftene inngår som ledd i den sosialistiske planøkonomien, og bør søke å følge planen. Det er klart at under en sånn plan kan ikke den enkelte bedriften plutselig bestemme seg for å stoppe produksjonen, selge maskiner eller liknende.

575

Gjør vi undersøkelser, finner vi at i Stalins siste leveår vokste byråkrat-borgerskapets betydning sterkt. Men det kunne likevel ikke skalte og valte med industrien etter ønske. En sosialistisk planøkonomi ble opprettholdt. Dette
580 sikret i hvert fall i hovedsak at produksjonen tjente folket i Sovjetunionen. Den enkelte direktør i en statsbedrift hadde nok fordeler, men han var likevel bare en funksjonær som hadde å underordne seg den sosialistiske planen for økonomien.

585 I dag, derimot, kan den enkelte bedriftsleder oppføre seg som en veritabel kapitalist av vestlig type. Den enkelte byråratkapitalist har fått stor råderett over produksjonen og alt liv på «sin» bedrift. Han kan kjøpe og selge maskineri og ferdigvarer, han kan manipulere med lønninger og bonuser til fordel for seg sjøl, han kan ansette og sparke folk uten at noen kan kontrollere ham og på den
590 måten i realiteten oppføre seg som eier av fabrikken.

Utenom de reint legale rettighetene han har, finnes det et akseptert og innarbeidet «illegalt» system av snyteri, svindel og svartebørs som øker makta og sikrer profitten enda mer. I praksis fungerer dette systemet slik at forskjellene
595 mellom det byrårat-kapitalistiske systemet og kapitalismen i vesten blir stadig færre. Internasjonale vestlige og japanske firmaer etablerer seg også med filialer i Sovjet som operer fritt på det sovjetiske marked.

Det er mye mer å si om økonomien i Sovjet i dag, men som eksempler skulle
600 dette være tilstrekkelig for å vise det helt grunnleggende skillet i forhold til Stalins tid.

Ettersom Krustsjov jo angrep Stalin og alt det han sto for som rasende, skulle det egentlig være unødvendig å dokumentere at det er et grunnleggende skille i
605 politikken mellom Stalin og dagens sovjet-ledere. Men siden spørsmålet likevel blir reist, skal jeg peke på noen av de viktigste grensesteinene.

På slutten av 40-åra begynte Tito å gjennomføre en anti-sosialistisk politikk i Jugoslavia. Denne politikken har ført Jugoslavia tilbake til kapitalismen. Privat
610 industri blomstrer, det er stor arbeidsløshet så massevis av jugoslaver må dra til vesten for å få jobb! Landsbygda er lutfattig, og Beograd svermer av tiggere. Dette kan hvem som helst reise til Jugoslavia og se sjøl. Kan slikt kalles sosialisme?

Stalin pekte på hvilken vei det bar og tok avstand fra Tito. Krustsjov derimot, sa at Jugoslavia var et sosialistisk land, han roste tilmed utviklinga der som et «forbilde». Rimelig nok, ettersom han gjennomførte samme slags politikk i Sovjet.

620

Byråkratiet vokste i Stalins siste leveår. På den 19. partikongressen - den siste da Stalin var i live - ble det starta en stor kampanje for kamp mot byråkratisme i partiet og staten.

625 Stalin skreiv også flere bøker og artikler i den siste tida som angrep borgerlige ideer i økonomien, filosofien osv.

Etter Stalins død i 1953 fikk Krustsjov lagt kampanjen mot byråkratisme på hylla i all stillhet. Verkene fra Stalins siste år blei også rensket ut. I 1956 fulgte
630 Krustsjov opp på den 20. partikongressen med rasende angrep på Stalin. Krustsjov trakk Stalins minne i søla og tok avstand fra alt han sto for.

Alt Stalin hadde skrevet blei forbudt. Hundretusenvis av kommunister blei renska ut fra partiet som Stalin hadde leda, fra sentralkomiteen og på alle plan
635 nedover. Krustsjov brøt med Kinas og Albanias kommunister og andre som holdt fast på den politiske hovedlinja Lenin og Stalin fulgte.

Skillet mellom Stalin og Krustsjov skulle være klart nok. Dette skillet er så grunnleggende at Krustsjov måtte føre en rasende kamp mot den døde Stalin for
640 å kunne gjennomføre sin politikk: gjenreisning av kapitalismen.

Stalin representerte sosialismen og proletariatets diktatur. Han kjempet mot revisjonismen da han så den komme. Han gjorde det ikke godt nok, og revisjonismen seiret.

645

Stalin, og kommunistene han sto i spissen for, gjorde feil. Men de gjorde et nybrottsverk under vanskelige forhold. De tok over et kjempesvært land på randen av hungersnøden, et land uten industri, med en befolkning som hverken kunne lese eller skrive. De dreiv hungeren på flukt og skapte et sovjetsamfunn
650 som ga det store flertallet muligheter til et bedre liv enn de noengang før hadde kunnet håpe på. De skapte en politisk enhet og et industrielt grunnlag som gjorde det mulig å slå Hitlers krigsmaskin - noe vi nordmenn bør være Stalin og hans kommunister evig takknemlig for. Disse store resultatene sett i

655 betraktning, gjør vi rett i å kalle Stalin en stor arbeiderleder og marxist-leninist.

Krustsjov derimot, han skaffet bare sovjetsamfunnet en stadig større ny overklasse av stadig feitere snyltere. Et sosialistisk land gjorde han om til et fascistisk diktatur over folket - fascistisk fordi enkle borgerlig-demokratiske
660 rettigheter ikke finnes i Sovjetunionen i dag. Han splittet enheten mellom de sosialistiske landa, allierte seg med USA-imperialistene og gjorde Sovjetunionen sjøl til en imperialiststat som overfaller andre land med våpen. Slike «skaperverk» har vi dessverre ofte sett før i historien. Det er hverken særlig originalt eller noe å rope hurra for.

665

Krustsjov var «stor» bare i betydningen stor forræder og stort svin.

Det fantes feil i stalintida. Men dette gjør ikke at vi kan sette likhetstegn mellom Stalins proletariske diktatur med feil, og Krustsjovs byråkrat-kapitalistiske
670 diktatur uten lyspunkter.

Noen tenker slik: Kanskje var Stalins Sovjet et sosialistisk land der proletariatet hadde makta. Når Krustsjov likevel kom til makta - er ikke det da et bevis på at proletariatets diktatur uungåelig rnå degenerere til kapitalens diktatur, at nye
675 klasser må oppstå og at sosialismen før eller siden forvandler seg til kapitalisme?

Dette er et viktig spørsmål som det er fornuftig å stille etter at vi har sett på utviklinga i de revisjoniststyrte landa. Den forrige generasjonen hadde ingen løsning på forhånd. Faktisk var spørsmålet knapt nok forstått - ettersom ingen
680 hadde prøvd å bygge sosialismen før, måtte Stalin og kommunistene på hans tid vært spåmenn om de skulle forutsagt alle vanskene som kunne oppstå.

I dag er det klart at forskjellige klasser eksisterer under sosialismen. Det gjelder ikke bare rester av gamle utbytterklasser, men også røttene til nye byråkratiske
685 lag. Og i klassekampen er det nå engang slik at det eksisterer ingen stillstand. Enten arbeiderklassen eller dens motstandere angriper og driver motpartens stillinger tilbake. Dersom arbeiderklassen står på stedet hvil, betyr det i praksis at de borgerlige laga kommer på offensiven, styrker sin stilling. Enten - eller: Vi slår dem eller de slår oss. Kjernen i problemstillinga blir altså: Hvordan beholder
690 arbeiderklassen offensiven?

Løsninga er sammenfatta av bl.a. Mao Tsetung i læren om kulturrevolusjonen,

dvs. om hvordan revolusjonen utvikles videre under sosialismen. Dette er Maos største fortjeneste. Kulturrevolusjonen har skapt svære bevegelser for å utvikle kontroll over statsapparatet, for å utvikle folkets diktatur over gammel og ny overklasse, slik at disse klassene i hvert fall for en tid drives tilbake og sosialismen styrkes. Dette er ikke en prosess som kan gjøres én gang for alle. Den må gjentas og gjentas inntil alle rester av gamle klasseskiller er utryddet og kommunismen (en sarnfunnsform helt uten klasseskiller) er opprettet. Den samme typen bevegelse er det albanerne har utvikla gjennom det siste tiårets bevegelse mot byråkratisme og for arbeiderkontroll. Slike bevegelser har som viktigste resultat styrkinga av proletariatets diktatur.

Mange folk er veldig begeistra for Kinas kulturrevolusjon, men skjønner ikke at den styrker proletariatets diktatur. «Kulturrevolusjonen er jo så demokratisk og gir folkets så mange friheter, hva har dette med diktatur å gjøre?»

Det er riktig at kulturrevolusjonen betyr mye større frihet for folket enn noengang før i historien - mye større demokrati for folket. Men nettopp dette betyr samtidig mye større undertrykkelse av klassefienden.

Hvem svekkes og hvem styrkes av dette demokratiet? Folket får full frihet til å kritisere pamper og byråkrater f.eks. i veggaviser, full frihet til å fjerne dem om de undertrykker folket og hindrer bygginga av sosialismen. Det er full frihet for massekritikk av borgerlige tendenser, borgerlige tanker, borgerlige klassekrefter. Kritikk, kontroll og undertrykkelse av slike krefter føres ikke lengre bare gjennom proletariatets statsapparat, ovenfra. Det kommer også nedenfra og fra alle kanter, fra folket sjøl. Jeg trur at om jeg var hemmelig agent for høyresida ville jeg like meg mye bedre i Sovjet under de store prosessene enn i Kina under kulturrevolusjonen. Den folkelige kulturrevolusjonære bevegelsen virker som et veldig forstørrelsesglass som nådeløst avslører slike mark. Da var det nok likevel lettere å skjule seg under de i sammenligning overflatiske utrenskningene under Moskva-prosessene.

La oss ta et eksempel. En vestlig korrespondent som har besøkt Kina forteller om omorganiseringa av kommuneadministrasjonen i en mindre by på kanskje 10.000-15.000 mennesker. Altså på størrelse med Hamar eller Arendal.

Man ønsker å ta fra folka på toppen i kommuneadministrasjonen mulighetene til å fjerne seg fra vanlige folk i byen. Følgelig innarbeider man dette systemet:

De som blir valgt til å lede kommuneadministrasjonen beholder sine gamle jobber. Tjenesten i kommunen tar de på turnus. De står f.eks. 3 uker i sin gamle jobb, og den 4. uka er de i kommuneadministrasjonen, der de utfører kontorarbeid osv.

Den vestlige korrespondenten ber om å få snakke med det som svarer til ordføreren. Han får svaret at - vel, han er bryggearbeider og har ikke turnustjeneste nå, så du må ned på brygga. Korrespondenten kommer ned på brygga, og der står denne fyren midt i et arbeidslag og lossrer oljefat.

Det er klart at under sånne forhold blir det forferdelig mye vanskeligere for denne fyren å skaffe seg spesielle fordeler og skille seg fra folket. Sett nå at han skaffa seg et kjempesvært og flott hus med dyr innredning, sett at han kom kjørende ned på brygga en dag med en svær limousin. Kina er ennå et fattig land, og slik luksus går på bekostning av folket og oppbygginga av samfunnet som helhet. Er det ikke klart at da ville denne fyren få gjennomgå av arbeidskameratene, som han jobber sammen med på brygga tre uker av fire? Jeg trur at Oslos ordfører Bull og alle andre norske ordførere kunne hatt faen så godt av en sånn ordning!

Over til et land jeg kjenner bedre fordi jeg har vært der sjøl: Albania. Et par saker jeg sjøl hørte og så der.

Enver Hoxha snakker om de tre formene for arbeiderkontroll: arbeiderne kontrollerer ovenfra - gjennom staten -, kontroll nedenfra - gjennom at arbeiderne velger arbeiderkommisjoner som undersøker hva som helst - og gjensidig kontroll innen arbeidernes rekke - f.eks. at to avdelinger på en bedrift kontrollerer hverandre.

I praksis betyr dette blant annet at arbeiderne på en bedrift når som helst kan nedsette en gruppe som f.eks. kan gå inn i kontorene til fabrikkene med rett til å rote gjennom alle papirene der - sjekke regnskapet, se om alt er i orden. Eller for den saks skyld dra inn til hovedstaden Tirana og ga gjennom papirene i departementet. Dette ville sikkert en del departementsfolk her i landet synes var en skrekkelig tanke. Men sånn gjør de det i alle fall.

Jeg har mange eksempler sjøl, men siden en fyr som var med på den samme turen skal snakke her seinere i dette semesteret skal jeg nøye meg med et par. Det

første:

775 I en fabrikk vi var på, fortalte de at ledelsen hadde fått laga det de kaller en
ungpionerrepublikk - det er en daginstitusjon rett utafor fabrikken der
arbeidernes unger er om dagen. Denne daginstitusjonen var foreldrene
misfornøyd med - de mente den var for dårlig.

780 Det de da gjorde var å få samla arbeiderne på gulvet en dag og få valgt en
arbeiderkommisjon av folk de hadde tillit til. Arbeiderkommisjonen gikk ut og
kontrollerte ungpionerrepublikken - undersøkte alt, åssen blir maten laga, åssen
er forholda ellers. Den kom med kritikk og satte opp en punktvís liste med saker
som skulle rettes på. Etter dette var det ikke snakk om noe om og men:
785 Kommisjonen skulle komme tilbake i løpet av en tjue dagers tid for å kontrollere
at sakene virkelig var retta på.

Et annet eksempel: Vi var på en tekstilfabrikk. Som overalt ellers i fabrikkene og
også mange steder på gatene, utendørs, hadde folk hengt opp veggaviser som de
hadde skrevet sjøl.

790 Vi pekte ut en veggavis vi ville ha oversatt. Den blei ikke valgt ut for oss av
tolken, vi valgte den sjøl fordi vi syntes det var interessant at det hang en masse
veggaviser, plakater og mindre lapper rundt den, slik at det tydelig var en stor
diskusjon i gang.

795 Hovedinnholdet i denne veggavisa var omtrent slik: Her på denne jobben er det
noe som er råttent. I følge underskriverne var råttenskapen at noen ledende folk
i bedriften hadde ansatt en fyr i en spesiell jobb som ikke var spesielt flink i
jobben eller hadde andre kvalifikasjoner, men som til gjengjeld var en slektning -
800 bror eller svoger eller noe sånt - av en av folka i toppen. Mange her kjenner
sikkert liknende saker fra arbeidslivet i Norge, tenker jeg.

805 Videre pekte folka på at dette var ikke bare en urettferdighet, men fyren klarte
ikke engang å gjøre arbeidet sitt skikkelig, enda det var en lett jobb. Slik gikk det
også utover den sosialistiske oppbygginga. Folka skrev at det var ikke så viktig
for dem å få tatt fyren av jobben. Det viktige var å få utrydda den slags
mentalitet som førte til at ledelsen gjorde noe sånt.

Derfor krevde de et masse møte med alle i fabrikken innen en ukes tid før å få

diskutert saka. Og de opfordra folk til å uttale seg: enig, eller uenig.

Nå er det sånn i Albania at om du ikke svarer på en veggavis som kritiserer deg innen tre dager, så blir det sett på som en alvorlig sak. Det betyr ikke
815 nødvendigvis at du blir rekna som skyldig i det du blir kritisert for. Men her er det i hvert fall en som ikke forsvarer seg, det kan i hvert fall tyde på at det er noe i kritikken. Derfor blir en veggavis som ikke blir besvart innen tre dager hengt ut på offentlig sted - på en gate eller noe sånt. Følgelig er alle svært flinke til å svare svært raskt på kritikk.

820

De ansvarliges svar hang også ganske riktig ved siden av. Det var skrevet med sirlig skrift og med mange om og men og nei og ja og ha, og det var nå ikke sånn da, men sånn osv. Og rundt disse to veggavisene hang det en masse plakater. Det var ikke sånne plakater som man ser f.eks. på fabrikkene i Øst-Tyskland, som
825 alle sammen ser ut som om de er trykt i en svær plakاتفabrikk i Øst-Berlin. Det var plakater som tydeligvis var rabla ned i all hast på en avrevet bit maskinpapir av folk som tydeligvis ikke var så vant til å skrive skjønnsskrift, for bokstavene og linjene var noen ganger litt skakke og skeive.

830 Det sto at vi synes den første veggavisa er bra, eller at vi synes den i hovedsak er riktig. Noen var lengre, men andre inneholdt ikke stort annet enn dette. Under sto det lister med navn, den albanske utgaven av Hansen, Pettersen, Nilsen osv.

Vi fikk høre på fabrikkene at møtet skulle holdes i nær framtid.

835

Hva kan vi lære av disse eksemplene? At albanske bedriftsledere bare gjør gjerne ting? Nei, for sjølsagt så vi langt flere eksempler på bra bedriftsledelse i samsvar med arbeidernes interesser enn vi så feil og svakheter. Når jeg trekker fram to eksempler der ledende folk hadde gjort feil, så er det for å vise at [i] slike tilfeller -
840 som utgjør et lite mindretall - så har arbeiderne i Albania maktmidler i hendene som gjør at de kan gripe inn og rette på skeivheter.

Albanerne kaller dette å utvikle proletariatets diktatur og utvide det til å gjelde alle områder i samfunnet. Jeg sa tidligere at proletariatets diktatur, det
845 demokratiske klasses diktaturet til folket, betyr former for demokrati som vi ikke kjenner til i Norge.

Arbeiderpartiet snakker om «Demokrati i hverdagen». I Norge er alt snakk om

850 sånt en bløff. Jeg tror de av dere som har vært ute i arbeidslivet kan ha opplevd tilfeller som det på den albanske tekstilfabrikken. Mange steder er det ganske vanlig at en sønn, en nevø eller en annen slektning av en sjef kommer inn på en jobb og får lønn for å stå i et hjørne og tutle. Jeg kjenner sjøl til et tilfelle der en fyr fikk en ukelønn for å sitte i et hjørne og røyke og lese aviser.

855

Den som har opplevd noe sånt, vil vite at om jeg hengte opp en svær plakart på veggen og kritiserte ledelsen for dette (og med mitt fulle navn under!) så ville det ganske sikkert ikke føre til at ledelsen gikk med på å innkalle noe stort møte om saken. Det svaret jeg kunne vente, var friheten til å stå på gata uten jobb, og det
860 lenge før tre dager var gått. Og dersom jeg fortsatte sånn på andre bedrifter, ville jeg få friheten til å sulte i hjel!

Og hva ville skje om jeg innstendig og gjentatte ganger krevde å få gå gjennom firmaets og statsadministrasjonens papirer og dokumenter, og tilmed sjøl gikk
865 inn i kontorene og ga meg til å gå igjennom skrivebord, skuffer og skap? I beste fall ville jeg ende innesperret på galehus!

Hvor er det altså mest «frihet» og «demokrati» for arbeidsfolk: i Norge eller Albania?

870

Konsekvensen av det jeg har sagt til nå er: Det er nødvendig for alle sosialistiske land å trygge sosialismen gjennom en utvidelse av proletariatets diktatur. Og midlet til å gjøre det er store kulturrevolusjonære bevegelser. Dette er forstått i Kina og Albania. Et tredje sosialistisk land der marxist-leninistene har forstått
875 dette, er Den Demokratiske Republikken Vietnam (DRV - Nordvietnam).

Truong Chinh er en berømt vietnamesisk marxist-leninist og en av den vietnamesiske revolusjonens største teoretikere. I dag (1970) er han formann for parlamentet i DRV.

880

Boka hans «Framover langs veien som Karl Marx kartla» (Hanoi 1969) er å anbefale bl.a. som en helt utmerket innføring i spørsmålet om proletariatets diktatur.

885 Truong Chinh understreker det jeg har lagt vekt på tidligere: Det finnes ingen stillstand i klassekampen. Enten gir folket klassefienden en på trynet gjennom en kulturrevolusjon, eller klassefienden styrker seg på bekostning av folket. Han

viser åssen dette gjør seg gjeldende i DRV.

890

Truong Chinh sier:

- at i DRV i den siste tida har det vært en del tendenser til byråkratisme og til undertrykkelse av massenes råderett over produksjonsmidlene både i jordbruket og i industrien,

895

- at en del medlemmer av de gamle utbytende klassene sammen med noen få degenererte elementer i statsapparatet og industrien har falt tilbake til gamle former for utbytting,

900

- at de har benyttet seg av tyveri, svindel og svartebørs.

Han slår fast at dette dreier seg om klassekamp og sier at kampen mellom de to veiene - kapitalismen eller sosialismen - fortsetter under nye og ganske kompliserte former.

905

Truong Chinh peker også på at sosialistiske land som ikke konsoliderer og utvikler proletariats diktatur vil degenerere, og at dette endelig kan føre til gjenopprettelse av kapitalismen.

910

Truong Chinh sier at det er nødvendig å revolusjonere produksjonsforholda og teknikken. Videre: Parallellt med de to nevnte revolusjoner og med det siktemål å tjene dem på en effektiv måte, må vi gjennomføre en ideologisk og kulturell revolusjon. Når det gjelder ideologien, så må vi styrke og fostre proletarisk ideologi, kritisere småborgerlig ideologi og fortsette utrenskningene av føydale og andre feilaktige ideologier. Når det gjelder kulturen, vil vi på en kritisk måte holde nasjonalkulturen i hevd, og bygge opp en ny kultur for Vietnam som har et sosialistisk innhold og en nasjonal karakter.»

915

Truong Chinh sier at så lenge denne kulturelle og ideologiske revolusjonen ikke er fullført, er kampen mellom de to veiene ikke avgjort i DRV. «Akkurat nå pågår kampen i den nordlige delen av landet vårt mellom den sosialistiske veien og den kapitalistiske veien, en kamp som vil fortsette inntil det kan gis et endelig svar på spørsmålet: «Hvilken side vil vinne?» Dette vil bli en langvarig, vanskelig og komplisert kamp. Tiltak som undertrykking av kontrarevolusjonære, utvikling av demokratiet for folket, forvandling av

920

925

produksjonsforholda, den teknologiske revolusjon, den ideologiske og kulturelle revolusjon, utgjør innholdet i kampen mellom de to veiene i den nordlige delen av landet.»

Med andre ord: Kulturrevolusjonære bevegelser er uunnværlige i DRV som i de andre sosialistiske landa.

935 Jeg nærmer meg avslutninga. Det siste jeg skal ta opp er et spørsmål som mange sikkert stiller seg nå: Åssen skulle proletariatets diktatur eventuelt se ut i Norge?

Er det sann at vi kommunister vil innføre det samme systemet som i Kina, Albania eller i Vietnam? Svaret må bli både ja og nei.

940

Lenin sa at borgerskapets diktatur har svært mange forskjellige ytre former. Tenk på så forskjellige former som borgerlig demokrati kontra fascisme. Men felles for alle disse formene, er at borgerskapet dikterer.

945 På samme måten vil også ethvert proletarisk diktatur ha det til felles med alle andre proletariske diktaturer at det er et demokrati for folket, et diktatur over klassefienden. Og i denne betydningen vil vi ha akkurat det samme her som i Kina, Albania og Vietnam. Men formene for dette proletariske diktaturet, de ytre formene, blir skapt av de nasjonale særegenhetene i hvert enkelt land, av landets historie, av hvor utviklet det er, og av den måten revolusjonen foregår på.

950

Med andre ord kan ikke de fremmede former for proletariatets diktatur omplantes til Norge. Kopiere Kina i Norge? Enhver skolert kineser vil naturligvis le røtt ved tanken, ettersom det historiske grunnlaget i Norge og Kina er ganske forskjellig. Dette er så sjølsagt at tilmed høyrefolk burde kunne forstå det. Kopiere Kina i Norge? Vi kunne like gjerne si at under sosialismen skal alle nordmenn gå i kinesiske blådresser, lære albansk folkedans og bytte ut norske kyr med vietnamesiske vannbøfler!

960

Kan vi si noe om de særegne formene proletariatets diktatur vil få her i Norge? Svaret er at disse formene jo nettopp vil bli bestemt av folket sjøl gjennom en historisk utvikling som ikke er ferdig ennå. Denne utviklinga kan vi sjølsagt ikke på forhånd gjette utseendet til. Detaljerte forutsigelser om åssen framtidens massebevegelse vil bli, kan bare lages av skrivebordsteoretikere som sitter uten

965

kontakt med virkeligheten og lager luftslott på kammerset. Vi veit like lite om hvor mange plasser det blir i et sosialistisk parlament som f.eks. hvilken farge det blir på sosialistiske frimerker.

970

Noe sikkert og noe detaljert kan vi altså ikke si. Det vi kan gjøre, er å se på eksempler fra forhold som likner mye på våre egne - fra Vest-Europa i vår tid. Vi skal se på hvilke former folk i det moderne Vest-Europa sjøl har skapt, når de har fått høve til å begynne med å opprette proletariatets diktatur.

975

Jeg skal nevne et eksempel som noen sikkert kjenner til fra før: byen Nantes i Frankrike under mai-opprøret 1968.

980

I mai 1968 la de fleste arbeiderne i Frankrike ned arbeidet i protest mot regjeringens politikk. Mange fabrikker, universiteter og skoler ble okkupert. Det var svære massebevegelser blant arbeidere, studenter og skoleelever, bønder, soldater osv.

985

Nantes er en by med omtrent 100.000 innbyggere - som Bergen eller Trondheim. Da de andre arbeiderne i Frankrike streiket, ble ikke arbeidet nedlagt i Nantes. Tvert imot: Arbeiderne tok sjøl over fabrikkene og fortsatte produksjonen. De ganske enkelt tok dem fra kapitalistene - tok sjøl kontrollen over produksjonsmidlene.

990

De gikk også i gang med å organisere sitt eget styre i byen. De prøvde ikke å overta det gamle styret - det gamle statsapparatet som var utvikla for å snylte på folket. De brydde seg ikke om å arbeide gjennom det gamle kommunestyret som var dominert av de halvfascistiske gaullistene - arbeiderne ga ganske enkelt blaffen i hele kommunestyret.

995

1000

Det arbeiderne gjorde var å velge sine egne representanter til å styre. På fabrikkene kom samtlige arbeidere sammen, både de uorganiserte og de som var organisert i forskjellige fagforbund. Dere vet kanskje at de franske arbeiderne er splitta mellom forskjellige fagforeninger som tilsammen har forholdsvis lav organisasjonsprosent. Fabrikkene valgte altså sine representanter. Folk som bodde i en gate valgte egne representanter osv.

Disse representantene opprettet en ny administrasjon for byen. Denne administrasjonen var uten byråkrati og privilegier, uten alle slags skjulte krinkler

og kroker der støv og skitt kan samle seg og der borgerne i skjul kan gjennomføre sine skumle svindelaffærer under dekke av det gamle statsapparatet. De tok over all makt og dikterte politikken - Nantes-kommunen opprettet proletariatets diktatur i byen.

1010

Noen av våre kjære SF-ere vil kanskje si at folket i Nantes skulle venta til neste kommunevalg. - Vel, folket i Nantes gjorde ikke det. For det første passet ikke den politiske sammensetninga av bystyret sammen med folkemeninga. For det andre syntes de det var noe tøv å bry seg med det gamle, tungroddde byråkratiet

1015

når de kunne skape noe nytt sjøl som virket så mye bedre.

Arbeiderstyret i Nantes gikk i gang med å løse folkets mest brennende problemer. Og her viste det lokale proletariske diktaturet alt i den korte tida det fikk eksistere, sin strålende overlegenhet overfor alle andre statsformer. Det viste

1020

hvilken veldig skaperkraft folket sjøl har, når vi - folket - virkelig en gang får sjansen til å løse våre egne problemer.

En av de viktigste årsakene til maiopprøret var at prisene vokste mye fortere enn lønningene. Det var ganske enkelt blitt umulig for mange å leve 7 dager på en

1025

ukelønn i Frankrike.

Folkemakta i Nantes gikk løs på dette problemet. Den utvikla et direkte varebytte av industriproduksjonen mot matvarer fra landsbygda rundt byen. Folkemakta byttet industrivarer med småbøndenes fagforeninger, som ga mat

1030

til gjengjeld.

Mellomleddenes snylterprofitt ble skåret bort. Slik var arbeiderstyret til fordel for alle de arbeidende laga: både for bøndene, for proletariatet og for småhandlerne. De store profittmakerne ble ganske enkelt og fullstendig

1035

diktatorisk stengt.

På denne måten ble prisen på de viktigste levnedsmidlene redusert ganske drastisk. F.eks. sank prisen på en liter melk fra 80 til 50 centimes, på en kilo poteter fra 70 til 12 centimes. Og dette altså ved hjelp av å ganske diktatorisk

1040

avskaffe de store mellommennene. Høyres «demokratiske friheter og rettigheter» som handlefriheten og eiendomsretten, ble ganske diktatorisk satt ut av spill.

1045 De samme diktatoriske midlene ble brukt for å opprettholde de diktatorisk
fastsatte prisene - de prisene som arbeiderklassen hadde bestemt helt
«udemokratisk» - dvs. uten å spørre kapitalistene. Arbeidere og ungdommer
gikk rundt i butikkene og kontrollerte prisene, og de oppførte seg som et
veritabelt hemmelig politi. De «forkledde» seg nemlig som vanlige folk (og det
1050 var de jo også!) og stilte seg i kø sammen med alle andre og gjorde innkjøp. Og
hvis en eller annen da hadde prøvd å snyte på prisene - vel, så risikerte han at
sjappa ganske diktatorisk ble stengt! Slik ble proletariatets diktatur utøvd over
prisene i Nantes.

1055 Et annet problem som det gamle kommunestyret hadde lovet å gjøre noe med i
over 10 år, var den skrikende mangelen på daghjemsplasser og barnehager. Dette
spørsmålet løste folkets Nantes-kommune på et par uker. Ganske enkelt ved at
folket sjøl organiserte det hele, og fullstendig diktatorisk rekvirerte det som
trengtes av lokaler og annet.

1060 Som vi ser, betydde det proletariske diktaturet i Nantes ingen innskrenkning,
men en veldig utvidelse av folkets frihet.

De Gaulles stat kunne sjølsagt ikke se med rolige øyne på at folkemakta gjorde
1065 det så bra i Nantes. Opprørspolitiet, CRS, ble sendt til byen. CRS er en
usedvanlig rå og brutal politistyrke, som bl.a. rekrutteres fra drankere og
halvkriminelle i Paris. I 1968 ble styrken verdensberømt for heltedåder som
overfall med køller mot sårede folk på bære. CRS skulle «gjennopprette ro og
orden i Nantes»!

1070 Men ved Nantes møtte CRS 500 mann som var postert ved alle de viktigste
utfartsveiene. De forklarte CRS åssen stillinga var. Jeg kan ikke gjengi det som
ble sagt ordrett, men hovedinnholdet var omtrent, sånn: Jo takk, her er ro og
orden, vi trenger dere ikke, dra hjem.

1075 Da CRS likevel forsøkte å trenge seg inn i byen med vold, - ja tenk, da møtte
disse 500 arbeidsfolka dem med vold! Pussig nok: Arbeidergårdene satte seg ikke
ned på veien og sang «We shall overcome»! Og sjøl om arbeiderne ikke hadde
tåregass og gummikøller og maskingevær på lager, sånn som CRS, så fantes det
1080 likevel egnede saker for hånden, saker som jernrør og trestokker og stein. Og så
jaget arbeiderne CRS ut av Nantes!

1085 Slik klarte arbeiderne å hindre at CRS kom inn i Nantes så lenge
revolusjonsbølgen i Frankrike var på sitt høyeste.

Vi ser altså at også i vår tids Vest-Europa vil monopolkapitalen forsøke å styrte
folkemakt med vold. Og om folkemakt skal bestå, må den være villig til å
1090 forsvare seg med vold. Proletariatets diktatur må bruke vold for diktatorisk å
undertrykke folkets fiender.

Men setter ikke slik diktatorisk vold også demokratiet og folkets friheter i fare? -
Vel, kan vi virkelig hevde at den diktatoriske vold som ble brukt mot folkets
fiender i CRS utafor Nantes, satte demokratiet, friheten for folket i byen i fare?
1095 Nei, det kan ikke noe vettugt menneske hevde. Tvert imot, nettopp volden mot
CRS, de «udemokratiske» metodene mot CRS, intet «fritt valg» for CRS, de
«udemokratiske» metodene mot CRS, intet «fritt valg» for De Gaulles
blodhunder i CRS, nettopp dette sikret folkets frihet og hindret at folket ble
undertrykt.

1100 Erfaringene fra Nantes og fra hele Frankrike i 1968 viser at nettopp voldelig
revolusjon og proletariatets demokratiske diktatur er nødvendig også i Europa.
Grunnen til at mai-revolusjonen ikke førte til at et nytt samfunn ble skapt, var
nettopp at flertallet av det franske folket ikke forsto denne sannheten.

1105 De Gaulle fikk beholde sin hær uten at noen prøvde å sette den ut av spillet. På
slutten av maiopprøret kunne han konsentrere den rundt Paris for å forberede
blodbad på arbeiderne dersom de ikke gikk tilbake til arbeidsplassene. Sammen
med De Gaulle sto det revisjonistiske franske «kommunist»-partiet, som er
1110 omtrent så radikalt som Arbeiderpartiet i Norge. Og dets ledere messet: Ingen
revolusjon! Ingen eventyr! Tilbake til arbeidet!

Det var mangelen på tilstrekkelig sterke diktatoriske tiltak fra folket mot
klassefienden som førte til folkets nederlag i mai. Det franske folket tapte fordi
1115 det ikke i tilstrekkelig grad hadde forstått sannheten i formann Maos ord om at
politisk makt gror ut av geværløpet. Dette gjelder både før, under og etter
revolusjonen.

Kamerater og venner!

1120 Vi ønsker alle sammen å skape grunnlaget for en utvikling fram til et samfunn

der det arbeidende folket sjøl hersker. Der skal det ikke finnes undertrykking og utbytting slik som i dagens verden.

1125

Vi marxist-leninister hevder at dersom dette skal bli virkelighet, så må arbeiderklassen reise seg og opprette proletariatets eget, demokratiske diktatur. Jeg har forsøkt å forklare hvorfor det må være slik. Kanskje har jeg ikke gjort det godt nok, kanskje har jeg vært uklar eller for kortfattet på noen punkter.

1130

Noen av dere vil si at det jeg har sagt i det hele tatt ikke svarer til de forestillingene dere har fra før. Noen av dere har sikkert lest og hørt mye rart som får dere til å reagere motvillig på selve uttrykket proletariatets diktatur.

1135

Jeg har prøvd å gi en del motforestillinger til de av dere som tenker slik. Jeg har prøvd å få dere til å forstå hva vi kommunister virkelig står for i denne saka, og jeg har prøvd å vise at det inntrykket dere har fra før av, er skapt gjennom påvirkning fra løgn og forvrengninger fra vår felles fiende: monopolkapitalen.

1140

Som sagt: Kanskje har jeg ikke vært overbevisende nok. Til de som mener det, vil jeg si: Stol i hvert fall ikke blindt på det våre felles fiender sier! Gjør undersøkelser sjøl, på egen hånd! Les om saka, studer den, reis gjerne til land der proletariatets diktatur finnes, skaff dere informasjon sjøl og tenk sjøl!

1145

Jeg er sikker på at ærlige progressive som virkelig setter seg inn i dette spørsmålet før eller siden kommer fram til det samme synet som vi marxist-leninister: at proletariatets diktatur er nødvendig for folket og for sosialismen her i landet også.

1150

Kamerater og venner, la oss slutte oss sammen! La oss gå framover arm i arm i kampen for det arbeidende folkets frihet! La oss sammen kjempe for å opprette proletariatets diktatur, sosialismen og til slutt kommunismen, og slik for alltid oppheve all undertrykking og utbytting av mennesker også her i Norge!

1155

Kilde

Øgrim, Tron: Proletariatets Demokratiske Diktatur. Oslo 1973, s. 4-34.

1160

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/proletariatets-demokratiske-diktatur>

1165

1170

1175

1180

1185

1190

1195